

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XLII. Quid sit lex, aut pœna talionis, & quàm justa?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45699

Rom 12. 19.
Chrysoftom.
Theodoret
Oecum. in
cit. loc Pauli.
Augustin. in
Plal. 78.

omnibus præuaricatoribus pœnas sumere. Itaque vos graua passi, nolite solum meum, tribunal meum, sceptrum meum inuadere, sed date locum ira, diuinæ, vt supplet D. Chrysoftomus, Theodoretus, Oecumenius, & ipse Augustinus, relinquite Deo injuriæ vestræ ultionem. Si enim vos ipsi vultis esse ultores, & mercedem patientiæ, & virtutem charitatis perdetis, & efficietis, vt mali aliene potestatis vsurpatores vestra sententia in caput vestrum resiliat. Digni sanè sunt supplicio suo, omnes injuriarum authores & fabricatores, & quidam bono zelo vindictam expetunt. Igitur si animus vehementer exasuat, neque coerceri se ira patitur, prestare, vt hac Christo permittatis, ac futuro tribunali reseruetis. Etsi enim inultorum in hac vita, crimina non plectantur, non tamen illa manebunt inulta. Quia Deus ulciscetur, & quidem grauissimè, saltem in vita altera. Grauissima autem erit illa ultio, quia non erit iudicis, qui falli potest, sed Dei omnipotentis, atque omnia videntis; cuius opera omnia magna & terrificata sunt. Ob quam causam Apostolus alibi eadem repetens, ac scribens, *Scimus qui dixit: Mihi vindicta, & ego retribuam: Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum suum: mox subiungit: Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Quamobrem non debet homo se ipsum ulcisci, hoc enim esset, & inuadere officium Dei, & de eius iustitia diffidere; neque credere eius ultionem: quæ tanta erit, vt potius commiseratione digni sint, qui quando nobis leues injurias inferunt, in manus Dei viuentis, & irati incident, in quos horrendum est incidere. Quamquam etiam partim ad iustitiæ suæ manifestationem, partim ad innocenter afflictorum consolationem, partim ad aliorum exemplum & cautionem, sapissimè Deus, etiam in hac vita, puniat calumniatores, & quidem illo ipso malo, quod alijs præparauerunt. Hoc autem, siue per se, siue per alios, facere eum consueuisse, paulò explicatiùs dicere operæ pretium est.*

Hebr. 10. 30.

C A P V T XLII.

Quid sit lex, aut pœna talionis, & quàm iusta?

I.

Vindictam, seu hostimentum, veteres *talionem* appellauerunt. Vnde si quis alteri manum amputauisset, apud Romanos, illi *lege talionis* manus vicissim debebat amputari. Felli

festi verba sunt: Talionis mentionem fieri in XII. Tabulis, ait Verrius hoc modo: SI MEMBRVM RVPIT, NI CVM EO FACIT, TALIO ESTO. Neq; id, quid significet, iudicat, puto, quia notum est. Permittit enim lex parem vindictam. Quam Sylla metuens in sua familia primus voluit cremari, ne quod Mario fecerat, ipse quoque pateretur. Plinium audi: *Ipsam cremare, apud Romanos non fuit veteris instituti: terrâ condebantur. At postquam longinquis bellis obrutos erui cognouere, tunc institutum. Et tamen multa familia priscos seruare ritus: sicut in Cornelia nemo ante Syllam dictatorem traditur crematus. Idq; voluisse, veritum TALIONEM eruto C. Marij caduere.* Ita quidem talio propriè accipitur; extendi tamen etiam potest in bonam partem, vt talio vocetur, quando bonum simili bono compensatur, seu quæcumque retributio, siue boni, siue mali, tamen veteres fridè vindictam intellexerunt per talionem.

Hanc talionis legem (vti & alias leges decemuirales, quas decemviri eius rei gratiâ à populo creati composuerunt in duodecim tabulas) philosophus Fauorinus, apud A. Gellium, his verbis & argumentis impugnat. *Nonnulla in istis legibus nec consistere quidem, sicut dixi, visa sunt, velut illa lex TALIONIS: cuius verba, nisi memoria me fallit, hæc sunt: SI MEMBRVM. RVPIT. NI. CVM. EO. FACIT. TALIO ESTO, præter enim vlciscendi acerbicatem: ne procedere quoq; exsequutio iusta talionis potest. Nam cui membrum ab alio ruptum est: si ipsi itidem rumpere per talionem velit: quaso an efficere possit rumpendi pariter membri æquilibrium, in qua re ea primum difficultas est inexplicabilis. Quid si quis membrum, inquit, alteri imprudens ruperit: quod enim per imprudentiam factum est, retaliari per imprudentiam debet: istius quippe fortuitus & consultus non cadunt sub eiusdem talionis similitudinem. Quonam igitur modo imprudentem poterit imitari, qui in exsequenda talione non licentia jus habet, sed imprudentia? sed & si prudens ruperit, nequaquam patietur, aut alius se ladi, aut latius, quod cuiusmodi librâ atq; mensurâ cauere possit, non reperio. quin & iam si quid plus erit, aliterue commissum: res fiet ridicula atrocitati, et contraria actio mutua talionis oriatur, & adolescat infirmita quædam reciprocatio talionum.* His Fauorini argumentis addi potest historia, an fabula, quæ perspicuè ostendit, damnum casu illatum, sæpe non nisi incertum, & maiore periculo reponi posse. Homo vnus

II.

Aul. Gellius
lib. 20. Noct.
cap. 1.

aliquis de pago, in vrbe bono foro vsus, liberaliùs vino sese ingurgitauit. Baccho plenus conuiuere cœpit; neq; sensu & ratione sopitis, locum, in quo biberat, mutauit. Itaque propter fenestram confidens vertigine & sopore perturbatus, dũ nescio quid somniaret, ita exterritus est vehementer, vt exiliret, & per fenestram præceps in publicum, laberetur. Dixisses, Aftyanaetm de turri præcipitatum, tanto pondere cecidit, somno, vinoque & multo adipe obefus rusticus. Felicitas illius, alterius infortœnium fuit. Eo enim ipso tempore alius in platea, iuxta eandem domũ, & parietem transiens, nec quidquam minũs, quàm ruinam suspicans à ruente oppressus est pagano, adhuc ronchos ducente, & vix tandem excitato à confluyente hominum turba, quæ casu, aut morientis clamore excitata, è vicinis vndique ædibus sese effuderat. Re intellectã, cadauer sub tectã, rusticus in carcerem trahitur. Ibi postquam edormiuit crapulam, dies ei dicta est. Constituta die, apud iudicem se sistit reus, & actor. Narratur casus. non negat rusticus. Ibi ergo Caussidicus patentem facundiæ suæ campum natus; *Quid argumenta quarimus? (exclamat) habemus fatentem reum, non negat facinus, homicida est. occidit; occidatur lege talionis, quod fecit ferat. Mors morte luenda est. Neg, quisquam dicat, vini id flagitium fuisse. Non vini, sed vinolenti culpa occisus est miser. Ebrius fecit? quid sum? non excusat, sed duplicat crimen, qui crudelitatem pariter accusat, & ebrietatem. Crudeliter enim sitit, quisquis non bibit sine exitio & interitu alterius. Bibat quantum volet, qui nemini nocet in ebrietate; soli Deo reddet rationem. At quisquis potando & se perdit, & alios potando iam facit quod potus est patraturus. Luat ergo, quod patrauit temulentus homicida. Nam occisus & liberi nihil sunt feliciores, quàm vel maritus, vel parens illorum interemptus sit ab ebrio, quàm à sobrio. Quamquam tam immane est crimen, vt sobrius non fecisset. Crapula igitur in causa est, crapula scelus est, per quod & vxor coniuge, & liberi spoliati sunt parente. Hi, ò iudex, a te petunt, vt secundùm ius & æquum sententiam pronunties; hi postulant vindictam, hi poscunt, vt lege talionis, par pari referatur. Dixit. Auditã hac accusatione, iudex iussit, & rusticum perorare causam. Is, nulla re excusata, in compendio reculit: *Quando ego iam reus sum, ò Domine iudex, non defugio, neq; decreto subire, quod iste patit, Vt ergo par pari referatur; inebrius**

inebriet se etiam iste, atq; ad meum modum, in eadem fenestra obdormiat, meq; inibi transeuntem desuper cadens obruat. Quam conditionem & talionem, cum acceptare nollet actor, potiusq; occisum inultum censeret relinquendum, quam tantò vitam suam proferendam, totum iudicium desijt in cachinnos. Hæc talia cum ijs, quæ Favonius disputavit, obijci possunt contra legem talionis.

Ad quæ Sex. Cæcilius in disciplina juris atque legibus populi Romani noscendis interpretandisque, scientia, vsu, auctoritateq; illustris, amplexus vtrâque manu Favoninum, præter cætera, sic respondit: Maiores nostri quibusdam iniurijs talionem quoque apposuerunt, quam quidem tu talionem, vir optime, iniquius paulò insectatus es: ac ne consistere quidem dixisti, lepida quâdam solertia verborum: quoniam talioni par non sit talio: neq; rumpi membrum facile possit ad alterius ruptura (ut ais tu) æquilibrium. Verum est, mi Favonine, talionem ratissimam fieri difficillimè. Sed decemviri minuire atq; extinguere volentes huiuscemodi violentiam pulsandi atque ledendi, eo quoq; metu coercendos esse homines putauerunt; neq; eius, qui membrum alteri rupisset, & pacisci tamen de talione redimenda nollet, tantam esse habendam rationem arbitrati sunt: ut an prudens imprudensq; rupisset, spectandum putarent, aut talionem in eo vel ad amussim equipararent, vel in librili perpenderent: sed potius eundem animum eundemq; impetum in eadem parte corporis rumpendi, non eundem quoque casum exigi voluerunt, quoniam modus voluntatis prestari possit: casus ictus non possit. Quod si ita est, ut dico, ut & ipse æquitatis habitus demonstrat: taliones illa tua reciproca argutiores profectò, quàm veriores fuerunt. Sed quoniam acerbum quoque esse hoc genus pœna putas: qua, obsecro te, ista acerbitas, si idem fiat in te, quod tute in alio feceris: præsertim cum habeas facultatem paciscendi: & non necesse sit pati talionem, nisi eam tu elegeris? quod edictum antem prætorium de æstimandis iniurijs probabilius esse potest? nolo hoc ignores, hanc quoque ipsam talionem ad æstimationem iudicis redigi necessariò solitam. Nam si reus, qui de pacisci noluerat, iudici talionem imperanti non parebat: æstimatà lite Iudex hominem pecunia damnabat. Atque ita, si reo & pacitio grauis, & acerbata talio visa fuerat, seueritas legis ad pecunia multam redibat. Ita Sex. Cæcilius.

Legem talionis rectè intellectam iustitiæ & æquitati conformem

III.

IV.

mem

Exod. 21. 22.

mem esse, docent etiam diuinæ litteræ, in quibus Dei ipsius nomine atque autoritate Moyses ita statuit: *Si rixati fuerint viri, & percusserit quis mulierem pragnantem, & abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subiacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri iudicauerint. Sin autem mors eius fuerit subsequuta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, liuorem pro liuore.* Similes leges repetuntur & in Leuitico, vt

Leuit. 24. 17.

mors morte, & aliud damnum simili damno compensetur. *Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur. Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est, animam pro anima. Qui irrogauerit maculam cuiuslibet ciuium suorum, sicut fecit, sic fiet ei: fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet: Qualem infixerit maculam, talem sustinere cogetur.* Ac rursus in Deuteronomio:

Deuter. 19. 16.

Si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum prauaricationis, stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum, in conspectu sacerdotum & iudicum, qui fuerint in diebus illis. Cumq; diligentissime perscrutantes inuenerint, falsum testem dixisse contra fratrem suum, mendacium: reddent ei, sicut fratri suo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui: vt audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere. Non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Quæ lex, teste S. Augustino, *vindicta & furoris non famos, sed limes est iustus.* Quippe, vt Tertullianus ait, *licentia retributionis prohibitio erat pronocationis.* Et apud Aristotelem Rhadamantus iustum pronuntiat, *si, quæ quis fecit iniuste, eadem & patitur.* Habet tamen, etiam in diuinis libris, hæc lex talionis limitationem suam, & exceptionem. Tunc enim demum par pari est referendum, si persona lædens & læsa, sit eiusdem sortis, & æqualis conditionis. Qua de causa, in hac ipsa lege mox excipitur is, qui seruum percussit. Sequitur enim in illa Exodi lege: *Si percusserit quisquam oculum serui sui, aut ancilla, & luscus eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo, quem eruit. Dentem quoque si excusserit seruo vel ancilla sua, similiter dimittet eos liberos.* Quare non iubetur, vt *oculum pro oculo, aut dentem pro dente restituat.* Neque sanè par est, vt, si Princeps rustico colaphum incutiat, ab eodem colaphum expectet.

S Augustin.
lib 12. contr
Faust. cap. 27.
Tertullian.
lib 2. contr.
Marcionem
cap. 8.

petet. Maiorem enim est iniuria, si Princeps à rustico, aut dominus à seruo, quàm si rusticus à Principe, aut seruus à domino percutiatur. Atque ut videas legem duodecim tabularum cum diuina congruere, eandemque vtrique esse expositionem, *Probabile est*, inquit Abulensis, *quod nonnulli D. D. asserunt, scilicet poenam talionis debuisse irrogari à iudice, si laesus illam peteret; quòd si non peteret eam, sed mallet pecuniam, tunc iudex non tenebatur, immo non poterat infligere poenam talionis.*

Abulens. in
c. 24. Leuit.

Hanc legem non improbauit, & (quia moralis est) nec abrogauit Christus, quando dixit: *Audistis, quia dictum est: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, prabe illi & alteram, &c.* Clarum est enim, Seruatorem eo loco non instruere iudicem, sed docere iniurias patientem, & ad perfectionem patientiæ ducere; ne vindictam petat, sed ultionem Deo relinquat. *Iudex non sine causa gladium portat, sed ut eum stringat iuste in illos, qui strinxerunt in alios iniuste. Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Et ad magistratum pertinet, mortem morte compensare. Is autem qui iniurijs est violatus, etsi ius suum possit repetere, rectius tamen sanctiusque se gerit, si non petit talionem. *Nempe Dominus potius misericorditer perferendam indicat infirmitatem alterius, ait S. Augustinus, quàm alterius supplicio suam mitigandam. Neque enim hic ea vindicta prohibetur, que ad correctionem valet. Ipsa enim quoque pertinet ad misericordiam. Nec impedit illud propositum, quo quisque paratus est, ab eo, quem correctum esse vult, plura perferre; requiritur enim, ut & ille vindicet, rerum ordine potestas data est, sed cum ea voluntate vindicet, qua pater in filium paruulum, quem odisse non potest.* Hæc Augustinus, qui eadem alibi copiosius repetit. Et contra mendacium disputans ait: *Ea, quæ in nouo testamento à Sancto facta sunt, valent ad intelligendas Scripturas. Velut cum legimus in Evangelio: Acceperis alapam in dexteram maxillam, prabe & alteram. Exemplum sanè patientia nullum, quàm ipsius Domini excellentius inuenimus, & ipse tamen, eum alapa percussus esset, non ait: Ecce alteram maxillam: sed: Si male locutus sum, exprobra de malo; si autem bene, quid me cadis? Ubi ostendit, preparationem tantum alterius maxilla in corde faciendam.* Itaque passus est

V.
Matth. 5, 38.

Rom. 13. 4.
Matth 26, 52.

S. Augustin.
lib. 1. cap. 32.
de ferm.
Christi in
monte,

Idem epist.
ad Marcell.
S. Aug lib.
contra mendac.
c. 19.

Ioan. 18, 22.

Christus iniuriam, & alapam excepit animo non turbato, docere tamen voluit percutientem; quam iniquè egisset. Et quamquam tunc maxillam alteram non præbuerit, vt ostenderet, quod ius esset innocenter percussio; tamen paulò post, non vnã, sed vtramque maxillam præbuit sapius diuerberandam, quando ei coronam de spinis imposuerunt; & veniebant ad eum, & dicebant: *Aue Rex Iudeorum: & dabant ei alapas: non vnã alapam, sed alapas, & plus quàm alapas.* Quamobrem ad illud Christi dictum: *Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, cur me cadis?* ait idem S. Antistes: *Hic dicit aliquis, cur non fecit Christus, quod ipse præcepit, maxillam vt præberet alteram? Quid? Non solum maxillam alteram iterum percussuro, sed totum corpus figendum præparauit in ligno, & demonstrauit, sua illa præcepta non ostentatione corporis, sed cordis præparatione faciendã.*

Ioan, 19. 3.

S Augustin.
tract. 113. in
Ioan,

VI.

Añ. 23. 2.

S Augustin.
lib. 1. term.
Domini in
monte c. 19.Idem lib. de
mendacio
cap. 15.
Luc. 6. 28.Rom. 12. 14.
1. Cor. 4. 12.S. Greg. lib. 4
Mor. cap. 6
2. Tim. 4. 14.

Gal. 5. 12.

Quod etiam fecit Paulus, qui interim, quando *Princeps sacerdotum Ananias* præcepit astantibus sibi percutere os eius, iustitiæ zelo abreptus dixit ad eum: *Percutiet te Deus paries dealbate.* Non vtique tunc præbuit alteram maxillam; sed iniuste iubentem monuit officij sui, & criminis arguit. Ita enim loquitur S. Augustinus: *Paulus Pontificis iussu palma percussus, contumeliosè visus est dicere: Percutiet te Deus, paries dealbate; quod minùs intelligentibus conuitium sonat, intelligentibus verò sanè propheta est. Paries quippe dealbatus hypocrisis est, id est, simulatio, sacerdotalem præferens dignitatem, & sub hoc nomine, tamquam candido tegmine, interiorem, quasi lateam turpitudinem occultans. Ita vt nomine forinsecus niteret, intrinsecus luteis concupiscentijs sorderet.* Quo pacto alibi loquitur idem Pater. Prohibuit quidem Christus, ne quis *malefacientibus malefaciat, maledicat maledicentibus, & imprecetur;* & ipsemet Apostolus idem præcipiens ait: *Benedicite persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere: & ab se sic factum scribit: maledicimur, & benedicimus, tamen licet quandoque vtrumlibet zelo iustitiæ, & iudiciali potestate, atque sine vindicta liuore, sine odio, vt D. Gregorius obseruat. Quo pacto idem Paulus scribit: Alexander ararius multa mala mihi ostendit: reddet illi Dominus secundum opera eius: quem & tu deuota: valde enim restitit verbis nostris. Et alibi: Vinam abscindantur, qui vos conturbant. Quo zelo etiam correptus*

correptus fuit Elias, quando duos quinquagenarios, cum subdi-
 dicis sibi militibus, iussit ab igne cœlesti deuorari: & Jeremias, quan-
 do præuaricatoribus iratus orauit: *Congrega eos, quasi gregem ad*
uictimam: quamuis eadem per modum prædicentis potius, quàm
 oprantia dicta videantur. Quo pacto etiam D. Paulus dixit: *Per-*
cutiet te Deus, paries dealbatae. De qua sententia loquens S. Chry-
 sostomus ait: *Nonimus quidem, quòd de hoc loco aliqui satisfacientes,*
loco prophetia velint esse, quòd dictum est: nec culpa dicentes: etenim
istud euenit, sicq; defunctus est. Siue autem meræ prædictiones fue-
 rint istæ, siue imprecationes ex zelo prouenientes, rationi conue-
 niebant, neque Christi præcepto aduersabantur: vt enim *qui nos*
docuit sagittare, non vetuit jaculari, sed vetuit, ne aberremus à scopo:
ita non est interdicta punitio, sed in tempore, & aptè facienda. Ex
 quibus intelligimus, legem TALIONIS à Christo non fuisse subla-
 tam, si iusta & illi ipsi, in quem vindicta stringitur, aut certè alijs,
 iustis causa subest; quamuis interea legem illam perficiens, nos ita
 voluerit animo esse ad omnes iniurias præparato, vt non solum
 non simus similes infans, quorum *cùm in animum ira incidit, velut*
sua tempestas, tantos excitat fluctus, vt statum mentis immutet, ar-
descant oculi, os tremat, lingua titubet, dentes concrepent, alternis vul-
tum maculet nunc suffusus rubor, nunc pallor albescens: verum etiam,
 vt alteram atque tertiam, & quartam plagam Spartana, immò
 Christiana nobilitate, patientia, & constantia excipiamus.

Interim, quidquid sit de talione, quam vel iure nostro pete-
 re; vel cum merito remittere possumus, illud tamen duplicem pa-
 rit in hominibus fructum, quòd Deus plerumque soleat *lege talio-*
nis plectere damnatos iniuriarum. Primum enim qui nouit iustis-
 simum mundi iudicem nihil mali impunitum relinquere, & verò
 etiam par pari referre, non solum non offenditur, quasi nulla sit
 iustitia mundum administrans; sed libenter quoque Deo relinquit
 ultionem, quam & certam scit esse, & culpæ sufficientem. Dein-
 de accurata talionis expectandæ consideratio, facit magis, quàm
 vlla alia res, malos & ad offendendum pronos, iniurijs abstinere.
Quotus quisq; reperietur, ait Tullius, qui impunitate proposita, absti-
nere possit iniuria? Impunitas peccandi maxima est illecebra: pœna
de offic.
 igitur medicina. At pœna talionis conuenientissima; quia, ob æ-

4. Reg. 1. 101
 Jerem. 12. 3.

S. Chrysoft.
 hom. 6. de
 laudib. Pauli,

Lactant lib.
 de ira Dei,
 cap. 5.

VII.

Cic. lib. 3.
 de offic.

